

**Unios notatserie
nr. 1/2015**

Unios innspill til
regjeringen Solberg
i forkant av
2016-budsjettet

Brev til finansminister Siv Jensen

2. februar 2015

Innhold	Side
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	7
Skatter og avgifter	9
Arbeidsmarkedet.....	13
Kommuneøkonomien for 2016	16
Barnehager.....	19
Grunnskole og videregående utdanning.....	19
Helse- og omsorgstjenester	20
Høyere utdanning og forskning.....	23
Politiet.....	24
Den norske kirke.....	26

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 1 2006 Pensjonsopptjening for studier
- Nr 1 2007 Tjenestedirektivet – en oversikt
- Nr 8 2007 Arbeidsmiljø, sykefravær og inkludering
- Nr 1 2008 Unios innspill til Likelønnskomisjonen januar 2008
- Nr 4 2008 Skift/turnus og deltid
- Nr 5 2008 Kan ny AFP i privat sektor overføres til offentlig sektor?
- Nr 1 2009 Makt og innflytelse i EU – fagbevegelsens rolle
- Nr 5 2009 Offentlig tjenestepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning - kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios hørings svar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenestepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenestepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios hørings svar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenestepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenestepensjon fra 2015
- Nr 2 2014 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2013 og Kommuneproposisjonen 2014
- Nr 3 2014 Trygdedrøftingene 2014
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 5 2014 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2015
- Nr 6 2014 Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger
- Nr 1 2015 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2016-budsjettet

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige hørings saker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 krav

1. Unio mener at oljeprisfallet krever en mer aktiv nærings- og sysselsettingspolitikk. Lavere vekstbidrag fra oljevirkksomheten krever økte investeringer i forskning og utdanning samt økt opprusting av eldreomsorgen, offentlige bygg og annen infrastruktur. Det er viktigere å utnytte rommet i finanspolitikken enn å presse rentene ytterligere ned. Skattelette på overskudd og kapitalinntekter må motsvares av utvidede skattegrunnlag.
2. Unio krever at kommunesektorens frie inntekter i 2015 økes med 2 mrd. kroner ut over økte utgifter til demografi og pensjoner mv. Kommunene må få handlingsrom til å satse på barn og unge som et langsiktig virkemiddel for vekst og utvikling samt mulighet til å styrke kvaliteten i helse- og omsorgstjenestene. Øremerking og normsetting må vurderes for å sikre bedret kvalitet på kjernetjenestene og økt ressurstilgang.
3. Unio krever flere barnehagelærere og en nasjonal bemanningsnorm for å sikre et likeverdig tilbud til barna og likeverdige lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte i kommunale og private barnehager.
4. Unio krever at det utarbeides en forpliktende opptrappingsplan for lærerløftet. Lærertettheten må økes i hele grunnskolen og i videregående. Det må sikres langsiktig satsing på lærerens faglige utvikling. Voksnes mulighet til grunnskole og videregående må sikres bl.a. av hensyn til integreringen av innvandrere.
5. Unio krever en reell styrking og oppbygging av nye tilbud i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, som ivaretar behovene for rehabilitering, frisklivstiltak, samt lærings- og mestringsfunksjoner. Unio krever at 500 mill. kroner øremerkes til en opptrappingsplan for rehabilitering i kommunene. Kapasitet, kompetanse og kvalitet må økes. Unio krever en øremerket og forpliktende opptrappingsplan for helsestasjon- og skolehelsetjenesten.
6. Unio krever at de økonomiske rammene for spesialisthelsetjenesten økes i tråd med regjeringens løfte om en styrking på 12 mrd. kroner over fire år, og at midlene kanaliseres til de offentlige tilbudene.
7. Unio krever en styrking av basisbevilgningen til universiteter og høyskoler og en opptrapping av forskningsinnsatsen. En solid investering i forskning og kunnskap er avgjørende for å stimulere til innovasjon og utvikling i både offentlig og privat sektor, og for utvikling av nye kunnskapsintensive næringer.
8. Unio mener at nettolønnsordningen for sjøfolk må lovfestes og forbedres.
9. Unio mener grunnbemanning i politiet må økes ytterligere. Dette er avgjørende for å opprettholde nærpoltiet og ha politifolk tilstede og tilgjengelige der folk bor.
10. Diakon- og prestetjenesten må styrkes slik at kirken kan løse sitt landsdekkende oppdrag. Det må skapes trygghet rundt overføringen fra stat til kirke. Kirken må settes i stand til å håndtere virksomhetsoverdragelsen på en god måte.

2. februar 2015

Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2016-budsjettet

Unio vil ha en økonomisk politikk som gir økt verdiskaping og mer fellesskap. Den norske modellen og i særdeleshet den norske arbeidslivsmodellen har vist at gode fellesskapsløsninger, gode partsrelasjoner og privat verdiskaping går godt sammen. Modellen gir høy verdiskaping og høy sysselsetting. Unio vil advare regjeringen Solberg mot å endre maktforholdene i arbeidsmarkedet i favør av arbeidsgiversiden. Den norske arbeidslivsmodellen bygger på god balanse mellom partene i arbeidslivet og på viktige områder forutsetter den at partene i fellesskap har avgjørende innflytelse over utformingen av rammebetingelsene for arbeidsmarkedet. En usosial fordelingspolitikk vil også over tid svekke den tilliten som ligger i modellen.

Internasjonal økonomi

Den økonomiske veksten hos Norges handelspartnere avtok noe i 2014 etter en mer positiv utvikling året før. Det er imidlertid store forskjeller mellom landene. Tyskland har hatt nullvekst siste halvår og eurosonen som helhet har så vidt begynt å vokse, mens oppgangen i USA og Storbritannia har tatt seg markert opp. Styringsrentene er nær null i store deler av OECD-området. Nettoimportører av olje får noe drahjelp av det kraftige oljeprisfallet. Samlet sett for Norges handelspartnere legger SSB i sine siste prognoser fra desember 2014 til grunn et omslag til moderat konjunkturoppgang fra 2016.

Arbeidsledigheten er fortsatt rekordhøy i mange europeiske land. De sosiale kostnadene er store. OECD anslår i Economic Outlook fra november 2014 at ledigheten i euroområdet vil ligge på om lag 11 pst i år og neste år. I flere land er ungdomsledigheten farlig høy og mange arbeidstakere og pensjonister har hatt store fall i inntekt og levestandard. Inntektsforskjellene øker kraftig. Unio er spesielt bekymret for at krisa i europeisk økonomi skjerper arbeidsgiversidens appetitt for å endre maktforholdene i arbeidsmarkedet, noe vi også ser her hjemme.

Tabell 1: BNP-vekst, arbeidsledighet og gjeld i USA og eurolandene, prosent

	USA				Eurolandene			
	Gj.snitt 2003-2007	2014	2015	2016	Gj.snitt 2003-2007	2014	2015	2016
Vekst BNP	2,7	2,2	3,1	3,0	2,2	0,8	1,1	1,7
Arbeidsledighet	5,2	6,2	5,6	5,3	8,4	11,4	11,1	10,8
Offentlig nettogjeld i pst av BNP*	46,8	85,5	85,9	85,8	48,7	67,6	68,5	68,6

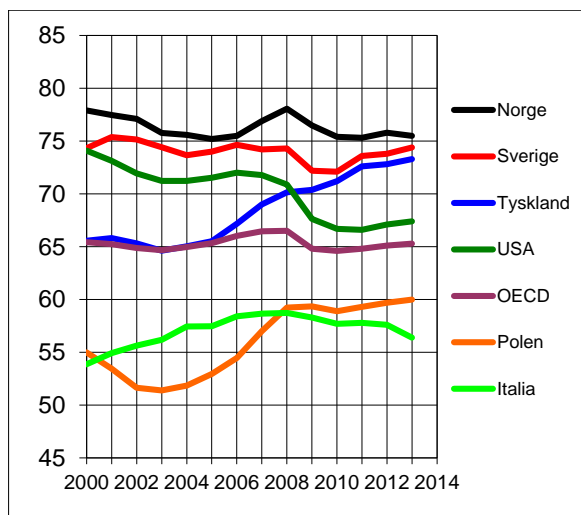
Kilde: OECD Economic Outlook november 2014

*General government net financial liabilities

Underskuddssituasjonen i euroområdet er fortsatt alvorlig. I følge Maastricht-kriteriene skulle ikke noe enkeltland i euroområdet ha en offentlig bruttogjeld som var høyere enn 60 prosent av BNP. Nå anslår OECD eurolandenes samlede bruttogjeld etter disse kriteriene til 108,4 prosent av BNP i 2015, en økning fra 78,2 pst i finanskriseåret 2008.

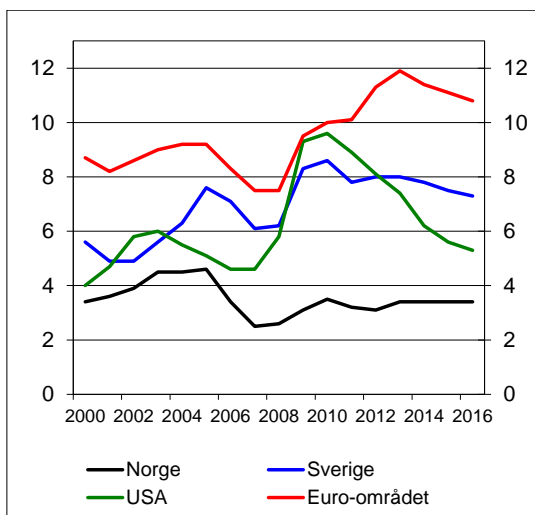
Den europeiske sparepolitikken har hemmet veksten og forverret situasjonen. Ledigheten er høy fordi etterspørselen er lav. Den kraftige utvandringen av unge mennesker fra sør kan på sikt svekke produksjonsgrunnlaget i de gjeldstynge landene. Innstramminger i finanspolitikken må erstattes av investeringer på europeisk nivå i infrastruktur, kunnskap, forskning og offentlig velferd. En balansert budsjettendring med økte skatter som brukes til å øke de offentlige utgiftene, vil skape raskere vekst og få ned ledigheten raskere enn en ensidig sparepolitikk eller skattelettepolitikk som føres i flere EU-land. Mange EU-land har også store ubrukte arbeidskraftreserver som kan utløse vekst og sysselsetting. I Italia var f.eks. kun 56,4 prosent av befolkningen i alderen 15-64 år i arbeid i 2013. I Norge var den tilsvarende sysselsettingsandelen 75,4 prosent.

Figur 1: Sysselsatte som andel av befolkningen 15-64 år

Kilde: OECD nov 2014

Figur 2: Arbeidsledighet i prosent av arbeidsstyrken

Kilde: OECD Economic Outlook nov 2014

Fallende råvarepriser sammen med et vedvarende svakt arbeidsmarked i Europa øker faren for at prisene skal falle så mye at husholdninger og bedrifter utsetter forbruk og investeringer i påvente av enda lavere priser. På den måten kan en komme inn i en nedadgående spiral med fallende priser og redusert aktivitet. Tyskland har et særlig ansvar med sitt særdeles lave investeringsnivå over lang tid. De tyske overskuddene på driftsbalansen er like store som Kinas. Overskuddslandene i Nord-Europa må være villige til å øke etterspørselen så det monner. De statene som har mest gjeld må få ytterligere gjeldslettelser hvis de skal klare å skape vekst og bekjempe den høye arbeidsledigheten.

ECB trykker penger

Den europeiske sentralbankens (ECB) nylige beslutning om (alt for sent!) å trykke penger for så å starte oppkjøp av statsobligasjoner i euroområdet, vil øke prisen på obligasjonene og presse ned de langsiktige rentene. Disse er derimot allerede svært lave. Pengetrykking vil

kunne gi noe økning i investeringene i eurolandene som flere steder er svært lave, men det løser ikke hovedproblemet med lav generell etterspørsel. Den samlede effekten av å trykke penger er dermed usikker og antakelig lav sammenliknet med den effekt USA fikk når de var tidlig ute med kvantitative lettelsener (trykke penger) som ga en betydelig reduksjon i de lange rentene og dermed økte investeringer og økt eksport.

Trykke penger – «kvantitative lettelsener»

Den europeiske sentralbanken (ECB) har nettopp besluttet å trykke euro for å kjøpe opp statsgjeld i de mest gjeldstynge eurolandene. Programmet åpner for å kjøpe opp gjeld for 1140 mrd. euro de neste 18 månedene. Formålet er å presse ned de lange rentene og øke investeringene. ECB kjøper statsobligasjoner i markedet fra f.eks. sparefond eller pensjonsfond. Disse fondene må så investere pengene i annen virksomhet.

Oppkjøpene gir økt etterspørsel etter statsobligasjoner, dermed øker prisen på disse verdipapirene. Statsobligasjonene har fast rente/utbetaling som ikke endres i løpetiden. Når prisen på obligasjonene blir høyere, blir derimot den effektive renten lavere (samme utbetaling fra et verdipapir som er mer verdt). Og forhåpentlig øker investeringene og eksporten. Lavere rente i eurolandene ventes også å gi en svekket euro, noe som også kan hjelpe eksporten fra eurolandene. USA hadde god effekt av sine runder med pengetrykking i årene rett etter finanskrisa.

Kritikerne til ECBs (sene) beslutning er flere. Tyskerne er redd det tar fokus bort fra det viktigste, å få søreuropeerne til å gjennomføre økonomiske- og strukturelle reformer, samt betale gjelda si. En rekke økonomer mener videre at tiltakene kommer for sent. Renta er allerede nær null, effekten på investeringene og eksporten vil bli svak. Og på noe sikt vil trykkingen av penger presse prisveksten opp og dermed må ECB sette rentene opp for å holde inflasjonsmålet.

Kapitalen øker på bekostning av arbeidstakerne

FN-organisasjonen ILO har ved flere anledninger, senest i desember 2014 i Global Wage Report 2014-15, påpekt at verdens arbeidstakere i en årrekke har tapt kampen om verdiskapingen. Nesten all produktivitsvekst har tilfalt kapitaleierne. Både i Europa og ellers i verden ser vi at lønningene holdes nede for å bedre konkurranseevnen i det enkelte land. Tyskland fulgte denne linjen i mange år. Siden 1999 har arbeidsproduktiviteten i de vestlige land økt med 17 pst, mens reallønningene bare har økt med 6 pst. Visegeneralsekretær Sandra Polaski i ILO sier i forbindelse med presentasjonen av den siste ILO-rapporten at «*Wage stagnation must be addressed as a matter of fairness and of economic growth*».

En politikk som lar kapitaleierne stikke av med mesteparten av produktivitsveksten er ikke opprettholdbar over tid og den gir økt ulikhet. Dette synet har fått økt oppmerksomhet etter debatten om Kapitalen i det 21. århundre av Thomas Piketty. Flere har nå forståelse for hvor viktig det er at lønningene må følge veksten i produktiviteten, ikke bare fordi det er rettferdig og gir en likere fordeling, men også fordi det gir bedre og jevnere økonomisk vekst og bedre mulighet for å opprettholde sysselsettingen. Frontfagsmodellen legger til grunn at arbeidstakerne skal ha sin del av produktivitsveksten. Lønnsveksten i samfunnet må framover følge veksten i produktiviteten i industrien.

Norsk økonomi

Arbeidsledigheten i Norge er fortsatt meget lav sammenliknet med landene rundt oss. Ledigheten målt ved AKU har derimot steget med 7000 fra 4. kvartal 2013 til 4. kvartal 2014, og framskrivninger av norsk økonomi (SSB des 2014) viser at vi går inn i en kraftig, men trolig kort konjunkturedgang med ytterligere stigning i ledigheten. Husholdningenes forbruksvekst ventes å bli svak i år og et betydelig fall i oljeinvesteringene reduserer oljesektorens bidrag til vekst i fastlandsøkonomien, særlig rammes den oljerelaterte virksomheten.

SSB legger til grunn svak vekst i fastlandsøkonomien i år og så gradvis bedring de nærmeste årene, dette gjelder også husholdningenes etterspørsel som i tidligere år har vært den ene store drivkraften i norsk økonomi. Petroleumsinvesteringene, som har vært den andre viktige drivkraften for veksten i fastlandsøkonomien de senere årene, ventes å falle markert i år og neste år for deretter å flate ut. Dette reduserer investeringsveksten og etterspørselsimpulsene mot resten av økonomien og øker behovet for omstillinger i næringslivet.

SSB anslår nær nullvekst i sysselsettingen i år og neste år og at arbeidsledigheten øker til 3,9 pst i år og 4 pst av arbeidsstyrken i 2016. I disse anslagene er det forutsatt at lavere etterspørsel i norsk økonomi demper arbeidsinnvandringen. Konjunkturedgangen i år avløses av moderat oppgang de neste to årene med økt privat forbruk og økt etterspørsel fra utlandet som de viktigste drivkreftene. Etter at SSB la fram sine framskrivninger i desember 2014 har

Tabell 2: Økonomiske anslag for norsk økonomi 2014-2017, prosentvis endring fra året før der annet ikke er oppgitt

	2014		2015		2016	2017
	FIN sept 14	SSB des 14	FIN sept 14	SSB des 14	SSB des 14	SSB des 14
Privat konsum	2,1	2,1	2,7	1,4	2,4	2,6
Offentlig konsum	2,1	3,1	2,2	2,5	2,3	2,0
Br.inv. i utvinning og rørtransport	0,0	-0,7	-8,0	-12,8	-7,2	-1,8
Br.inv. fastlandsbedrifter	0,1	-0,5	1,2	1,4	4,8	4,5
Boliginvesteringer	-2,0	-0,3	3,4	-0,7	2,6	5,2
Br.inv. i offentlig forvaltning	9,4	10,4	3,2	3,2	4,3	6,3
Eksport tradisjonelle varer	3,1	2,9	3,6	3,1	3,9	4,5
Import tradisjonelle varer	1,4	0,8	3,6	-0,5	3,3	4,2
BNP Fastlands-Norge	2,2	2,6	2,0	1,0	2,2	2,7
- industri og bergverk		3,0		-0,6	2,3	2,8
Sysselsatte personer	0,9	1,1	0,8	0,2	0,2	1,1
AKU-ledighet, nivå	3,4	3,5	3,6	3,9	4,0	3,7
Årslønn	3,3	3,3	3¼	3,1	3,3	3,3
KPI	2,1	2,1	2,1	2,6	2,0	1,7
KPI-JAE	2,4	2,5	2,1	2,8	2,0	1,7
Sparerate husholdningene, nivå	9,3	8,1	9,5	8,5	9,0	9,4
3-mndr. pengemarkedsrente, nivå	1,7	1,7	1,7	1,3	1,2	1,4
Råoljepris, kroner per fat	656	625	650	488	519	537

Kilde: Statsbudsjettet 2014 Tillegg 1 (FIN nov 2013) og ØA 5/2013 (SSB des 2013)

oljeprisen gått ytterligere ned, på den annen side har også krona svekket seg ytterligere og dollar har styrket seg mot euro. Det er derfor vanskelig å si hvordan disse effektene som virker ulikt på økonomien, samlet ville påvirket prognosene.

Finanspolitikken

Målt ved det strukturelle budsjettunderskuddet førte Solberg-regjeringen i 2014 den mest ekspansive økonomiske politikken siden handlingsregelen ble innført hvis vi ser bort fra kriseåret 2009. For 2015 innebærer budsjettene mellom regjeringspartiene og Venstre og KrF et like ekspansivt budsjett som i fjor. Til tross for den økte oljepengebruken og de ekspansive budsjettene ventes den underliggende veksten i fastlandsøkonomien å bli svært lav mot slutten av dette året og ledigheten ventes å komme opp i 4 pst i 2016.

Unio mener at en annen innretning av finanspolitikken med mindre vekt på skattelettelse og økt satsing på forskning, utdanning og velferd vil gi flere sysselsatte, lavere ledighet og økte muligheter for å sikre nødvendige omstillinger og velferd på sikt. De fordelingspolitiske virkningene av skattelettelsene er dessuten svært skjeve og bryter etter Unios mening en trend de siste årene hvor inntektsfordelingen i Norge har bedret seg noe. Unio mener at handlingsrommet i finanspolitikken må brukes aktivt for å sikre sysselsettingen og gode velferdstjenester. I valget mellom å stimulere økonomien gjennom ytterligere reduksjoner i styringsrentene eller økte utgifter er det siste å foretrekke. Det vil gjøre det lettere å holde ledigheten nede samtidig som en holder igjen mot ytterligere gjeldsoppbygging i husholdningene.

Fra olje til nye næringer

Oljeprisfallet representerer utfordringer og nye muligheter for norsk økonomi og norsk næringsliv. Kronesvekkelsen har derimot «reparert» flere års tap av konkurranseevne (men vi har ingen garanti for at krona holder seg på dette nivået, særlig ikke når oljeprisen igjen stiger). Tradisjonell industri har fått ny drahjelp. En svekket valuta letter også de nødvendige omstillingene som konkurranseutsatt virksomhet må igjennom. De siste 15 årenes todeling av økonomien kan være historie. De minst lønnsomme delene av den oljerelaterte virksomheten må omstille eller redusere aktiviteten. Dette krever økt aktivitet fra ny virksomhet knyttet til andre naturressurser, tradisjonell industri og ikke minst nye grønne bedrifter. Det er ingen grunn til å gi støtte eller skattelettelse for å motvirke den nedgangen i oljevirksomheten vi nå ser, men det er viktig å føre en sysselsettings- og næringspolitikk som hindrer en kraftig økning i ledigheten.

Unio mener at regjeringen må øke ambisjonene i sysselsettings- og arbeidsmarkedspolitikken. Langtidsledigheten må holdes så lav som mulig for å hindre utstøting. Offentlig sektor må brukes mer offensivt for å bekjempe den økende arbeidsledigheten. Offentlig infrastruktur må styrkes rundt de store byene hvor befolkningsveksten er sterkest og offentlig tjenesteyting må gis et økonomisk handlingsrom som sikrer høy kvalitet på velferdstjenestene. Lav prisvekst og lav vekst per innbygger over flere år tilsier at den økonomiske politikken kan være mer ekspansiv. Det er tid for å ruste opp offentlige bygg som skoler, høyskoler og universitet og øke innsatsen for å bygge ut eldreomsorgen for å møte «pleiebølgen».

Norge står i en særstilling ved at vi til tross for oljeprisfallet har store inntekter fra oljevirksomheten og petroleumsfondet. Dette gir grunnlag for å investere langsiktig i kompetanse, innovasjon og gode miljøretta løsninger. Et grønt næringsliv og grønne jobber må ha en viktig plass i næringspolitikken. Samtidig må det legges til rette for å skape nye bedrifter og arbeidsplasser i hele landet, både innenfor nye og tradisjonelle næringer.

Næringspolitikken

Unio savner en mer offensiv satsing på kvalitet i det offentlige tjenestetilbudet. Befolkningsveksten krever en forsert utbygging innen utdanning, helse, omsorg og infrastruktur bare for å opprettholde tjenestetilbudet per innbygger på dagens nivå. Skal kommunene kunne tilby bedre helse-, omsorgs- og utdanningstjenester, må inntektene til sektoren økes mer enn den demografiske utgiftsveksten. Unio mener at ytterligere skattelettelser i milliardklassen vil stå klart i veien for en slik satsing.

Et nyskapende næringsliv krever økt satsing på utdanning, forskning og entreprenørskap. Vårt konkurransefortrinn ligger i arbeidstakere med høy kompetanse, et nærings- og arbeidsliv som evner å bruke denne kompetansen og en offentlig sektor som er en aktiv medspiller og tilrettelegger for næringsutvikling, herunder god infrastruktur.

Unio vil styrke Innovasjon Norge blant annet for å utvikle næringsklynger som drivkraft for innovasjon. Incentivordninger som kobler utdanningsmiljøer med gründermiljøer må styrkes, og det må etablere en ny tilskuddsordning for innovasjon i offentlig sektor, herunder organisasjonsutvikling, tjenesteutvikling og anskaffelser.

Maritim sektor

Arbeidstakere til sjøs tar med seg nødvendig og viktig praktisk kompetanse inn i den maritime klyngen. Uten en forbedret nettolønnsordning vil denne viktige næringen raskt bli svekket. Unio mener det er avgjørende for konkurransekraften til norske arbeidstakere til sjøs at nettolønnsordningen justeres. Unio mener det er avgjørende for konkurransekraften til norske arbeidstakere at nettolønnsordningen blir konkurransedyktig og at det skapes forutberegnelige rammebetingelser for næringen. Videre må ordningen lovfestes. NOR og NIS-registeret må gjøres konkurransedyktig. Det vises til Fartsområdeutvalgets rapport og NIS-utvalgets rapport. Unio ber regjeringen i arbeidet med budsjettet ta høyde for det pågående arbeidet med den maritime strategien. Kompetansen i maritim sektor kan bare videreutvikles hvis norske lønns- og arbeidsvilkår sikres på sokkelen. Alle typer fartøy på norsk sokkel, langs kysten og i nærskipsfart må tilby norske vilkår slik at våre sjøfolk ikke utkonkurreres på lønns- og arbeidsvilkår og utsettes for sosial dumping. Det må sikres like konkurransevilkår. Dette kan bl.a. gjøres gjennom krav til norsk språk eller ved at allmenngjøringsordningens anvendelsesområde utvides til også å dekke kontinentalsokkelen. Unio vil også peke på sterkt uheldige utslag av stadig kortere anbudsperioder i fergetrafikken. Korte anbudsperioder gjør det vanskelig å følge medbestemmelsesreglene i Hovedavtalene, det gir ytterligere press på lønns- og arbeidsvilkår i næringa og det gjør det vanskeligere å ansette lærlinger.

Skatter og avgifter

Regjeringen Solberg har på to år gitt skattelettelser på til sammen 15 mrd. kroner. De fordelingspolitiske virkningene av skattelettelsene er svært skjeve, se tabell 3 som viser de fordelingsmessige utslagene av formuesskatteletten slik denne ble etter budsjettavtalen med KrF og Venstre. Unio mener en heller skulle avventet oppfølgingen av Scheel-utvalget for å se utfordringene innen kapital- og bedriftsbeskatningen i sammenheng med resten av skattesystemet. Norge må være restriktive med å delta i en global skattekonkurranse som gir økte forskjeller og svekker grunnlaget for velferden.

Tabell 3: Virkninger av vedtatte skattelettelser i formuesskatten 2015

Nettoformue	Antall personer	Gjennomsnittlig skattelette
Over 100 mill. kroner	759	489 000 kroner
100-50 mill. kroner	1 178	102 000 kroner
10-50 mill. kroner	14 000	28 500 kroner
Under 1 mill. kroner	3 485 000	0 kroner

Oppfølgingen av Scheel-utvalget

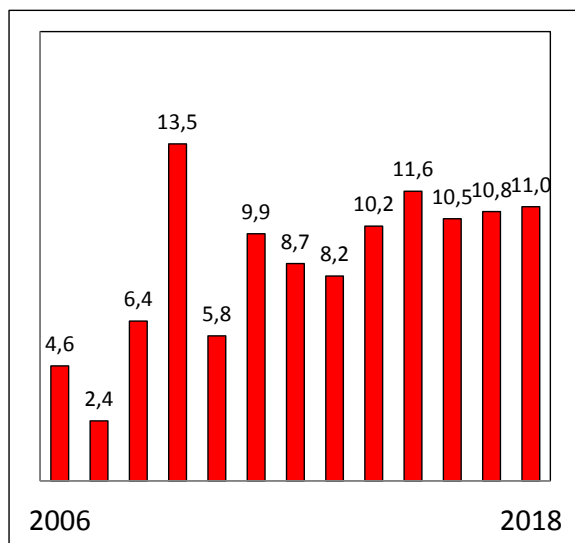
Unio mener det er bra at et samlet skatteutvalg avviste regjeringens ensidige politikk med skattelettelser til de aller rikeste og kapitaleierne. Scheel-utvalget foreslår at en reduksjon i overskuddsskatten for selskaper skal dekkes inn med andre skatteøkninger på selskaper, finansiell sektor eller gjennom økt skatt på eierinntekt. I alternativet der det samlet foreslås 15 mrd. kroner i skattelette gis det meste av skatteletten til personer, dvs. på arbeidsinntekt.

Unio mener at skattenivået må være så høyt at vi klarer å finansiere pensjoner og velferdstjenester av høy kvalitet, en god offentlig fellesskole, gode helsetjenester drevet i offentlig regi mv. Folketrygdens utgifter alene vil øke med 44 mrd. kroner i de fire årene 2015-2018.

Økte krav til kvalitet og endringer i alderssammensetningen i befolkningen vil øke utgiftene i årene som kommer. Unio ber derfor regjeringen være forsiktig med å dele ut store skattelettelser til personer og bedrifter. På lang sikt må heller skattene opp enn ned om en ikke ønsker radikale endringer i den norske fellesskapsmodellen. Skal velferden sikres kreves en bedre langsiktig balanse mellom veksten i privat og offentlig konsum.

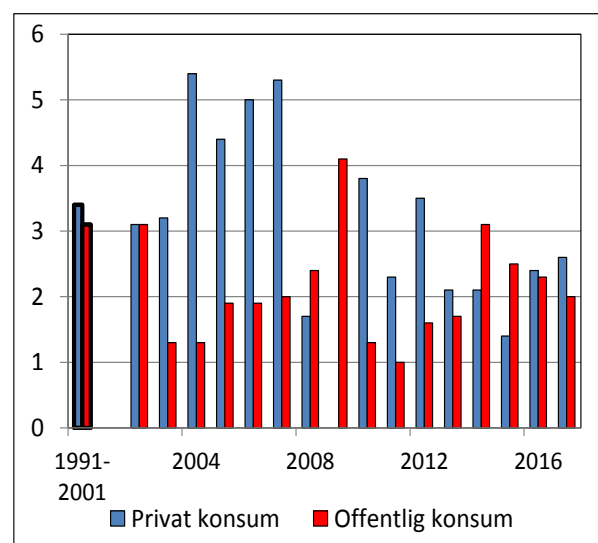
Gitt at regjeringen ønsker å bruke noe av handlingsrommet i finanspolitikken på skattelette, mener Unio at skattelette på arbeid er viktigere enn skattelette på kapital. Det vil gi flere

Figur 3: Folketrygdens utgifter, økning per år, milliarder 2014-kroner

Kilde: Gul bok 2015

Figur 4: Utviklingen i privat og offentlig konsum, årlig realvekst

Kilde: SSB ØA 6/2014

arbeidsplasser. I den grad en skal sette ned overskuddsskatten for selskaper fra dagens 27 pst bør dette dekkes inn ved tilsvarende utvidelser og tilstramminger i andre skatter som betales av selskapene og kapitaleierne. Unio er tilfreds med at Scheel-utvalget i hovedsak følger en slik linje. Vi er derimot skeptiske til å sette overskuddsskatten så langt ned som til 20 pst.

Unio vil utdype sine synspunkter på Scheel-utvalgets forslag i høringsrunden. Tidligere skattereformer har utvidet skattegrunnlagene, det har gjort det mulig å sette ned skattesatsene. Eventuelle skattelettelser bør bygge videre på dette hovedprinsippet heller enn å fjerne skatter, særlig der disse i utgangspunktet virker godt for fordeling og effektivitet.

Brede skattegrunnlag viktig

Brede skattegrunnlag er den mest effektive måten å finansiere velferd og felleskapstjenester. Eldrebølgen gir økte utgifter i folketrygden og til helse, pleie og omsorg. Det innebærer at mer av samfunnets verdiskaping må finansieres over skatteseddelen. På sikt må derfor skattenivået heller opp enn ned. Vi må få en annen balanse mellom den private forbruksveksten og veksten i offentlig forbruk og overføringer.

Unio mener at skattene utformes på en slik måte at de bidrar til god fordeling og at de gir incentiver til riktig ressursbruk og fornuftig adferd, ikke minst fra et miljømessig synspunkt. Det må legges mer vekt på skatter og avgifter som har gode effektivitetsvirkninger og samtidig gode fordelingsvirkninger. Disse finner vi særlig knyttet til skatter og avgifter på formue og eiendom, kapitalinntekter, grunnrenteskatter og miljøavgifter.

For å balansere antatte skatteforslag fra regjeringens side som gir skattelette til selskaper og personer med de høyeste formuene, har Unio følgende forslag for 2016:

Gode grunner til å opprettholde formuesskatten

Unio vil peke at formue i seg selv gir økonomiske fordeler og skatteevne. Slike fordeler blir bare delvis skattlagt gjennom inntekts- og kapitalbeskatningen, bl.a. fordi reell avkastning og fordel av formue bare delvis kommer i form av løpende, skattepliktig inntekt. Formuesskatten har derfor en selvstendig fordelingspolitisk begrunnelse som kommer i tillegg til inntektsbeskatningen av kapital.

Formuesskatten skal også bidra til å jevne ut forskjellen i beskatning mellom arbeid og kapital. Dette har ikke minst vært viktig etter at marginalsatten for kapitalinntekter ble redusert kraftig i 1992. Formuesskatten kan betraktes som en toppskatt på kapital.

Unio mener at formuesskatten bør reformeres etter prinsippene fra skattereformen av 1992 om likebehandling og nøytralitet heller enn å fjerne denne skatten. Unio mener at det er bedre å øke bunnfradraget enn å redusere satsen. Det vil målrette formuesskattens fordelingspolitiske betydning. Satsene bør ikke reduseres mer enn det en utvidelse av formuesgrunnlagene gir rom for. Formuesrabatter bør fjernes. Alle formuesobjekter bør verdsettes til markedspris, det er særlig viktig at aksjer, skip, forretningsbygg, eiendom og bolig får et riktig beregningsgrunnlag, det vil gi større nøytralitet og likebehandling mellom disse investeringsformene. Bolig må skjermes gjennom romslige bunnfradrag.

EU-støtte til transaksjonsskatt for aksjer

Unio har tidligere, sammen med internasjonal fagbevegelse, gitt sin støtte til innføringen av en transaksjonsskatt for aksjer mv, en såkalt Tobin-skatt. Frankrike og Italia har allerede en skatt på overdragelse av aksjer og andre egenkapitalinstrumenter med inntil 0,2 pst. 11 EU-land med Tyskland og Frankrike i spissen har gått inn for en slik transaksjonsskatt. EU-kommisjonen har fremmet forslag som innebærer at omsetning av aksjer og obligasjoner skal skattlegges med 0,1 pst og derivater med 0,01 pst. Unio ber regjeringen støtte forslaget og jobbe aktivt for at flere land slutter seg til.

Økt kapitalbeskatning

Skattesatsen for ekstraavkastning ut over ”sikker avkastning” må økes slik av maksimal marginalskatt for utbytte og uttak nærmer seg maksimal marginalskatt for lønnsinntekt inklusive arbeidsgiveravgift. I 2015 er forskjellen i marginalskatt mellom lønnsinntekt og utbytte 6,5 prosentpoeng. Høyt skjermingsfradrag for normalavkastning i aksjonærmodellen er en skattekreditt som gir lavere skatt. Unio mener skjermingsrenten bør følge gjennomsnittlig rente på bankinnskudd.

Avskrivningssatsene for næringsbygg

Investeringer i næringsbygg er spesielt gunstig i perioder med stigende priser. I tillegg har næringsbygg i sentrale strøk stor nytte av samfunnets investeringer i infrastruktur mv. i byene. Prisutviklingen er derfor ofte sterkere i sentrale strøk enn i distriktene. Unio foreslår at det innføres egne og lavere avskrivningssatser for næringsbygg i sentrale strøk.

Økt grunnrenteskatt på vannkraft, olje og gass

Grunnrenteskatten for kraftforetak er 31 prosent. Denne kommer på toppen av den ordinære overskuddsskatten på 27 prosent slik at marginalskatten blir 58 prosent. Det lar seg ikke gjøre direkte å sammenlikne marginalskattesatsen for kraftforetak med marginalskatten for oljeselskapene på 78 prosent fordi mange kraftforetak også har ”tilleggsskatt” gjennom forskjellige former for konsesjonsbetingelser. Unio mener likevel at grunnrenteskatten for vannkraftverk bør opp på tilsvarende nivå som for oljeselskapene. Det må være mulig å finne måter å justere for den beskatningen som konsesjonskraft og andre konsesjonsbetingelser utgjør. Småkraftverk må vurderes særskilt.

Unio mener videre at beskatningen for både oljeselskapene og vannkraftverkene bør gjennomgås med tanke på å rydde opp i både fradragsmuligheter og avskrivningsregler som reduserer dagens skattegrunnlag i disse sektorene betydelig.

Justeringer i pensjonistbeskatningen

Unio støttet hovedtrekkene i den nye pensjonistbeskatningen. Vi godtok derimot ikke innretningen som den gang rammet mange med en gjennomsnittlig tjenstepensjon. En tidligere heltidsansatt i offentlig sektor med gjennomsnittlig lønn eller høyere kom klart dårligere ut i det nye systemet. Det samme gjorde tidligere privatansatte med tilsvarende tjenstepensjoner.

Unio ber regjeringen i 2016-budsjettet fremme forslag om å redusere skatteøkningen for disse gruppene. Dette kan gjøres ved å redusere avkortingsraten for pensjonsinntekter over 273.650 kroner fra 6 til 3 prosent (nivåttall for 2015).

Fradrag for fagforeningskontingent

Unio krever at fagforeningsfradraget minst økes med anslått lønnsvekst i 2016. Unio minner om at fagforeningskontingenten bidrar til at vi har et regulert og velfungerende arbeidsliv med høy organisasjonsgrad noe ikke minst Holden III-utvalget trakk fram betydningen av. Arbeidsgiverne kan trekke fra inntil 2 promille av lønnsmassen hvis de betaler kontingent til en arbeidsgiverorganisasjon. Arbeidsgiverne får med andre ord automatisk lønnsregulering av fradraget. Det må også gjelde for arbeidstakerne.

Styrk kampen mot svart økonomi

Unio ber regjeringen styrke Skatteetaten i kampen mot skatteunndragelser, svart økonomi og økonomisk kriminalitet. Årlig antas det at 100 mrd. kroner unndras beskatning. Mye av arbeidet med å avdekke skatteunndragelser, svart økonomi og økonomisk kriminalitet gjøres av etatens skatte- og spesialrevisorer. Tidligere beregninger har vist at operative revisorer i gjennomsnitt avdekker beløp som tilsvarer 10-15 ganger egne lønnsutgifter. Unio mener at midler må øremerkes tilsetting av flere skatte- og spesialrevisorer og til lønnstiltak for å holde på dagens ansatte.

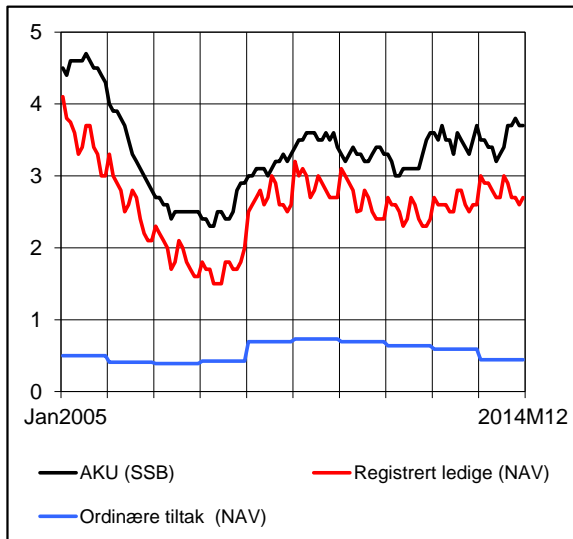
Arbeidsmarkedet

Unio ser flere viktige utfordringer i det norske arbeidsmarkedet. Noen er skapt av regjeringen, noen av arbeidsgivere og atter andre følger av utviklingen i norsk økonomi:

- Regjeringens forslag om å svekke stillingsvernet gjennom en generell åpning for midlertidige kontrakter og muligheten for å pålegge økt overtid og utvidet adgang til gjennomsnittsberegning av arbeidstiden
- Regjeringens forslag om å svekke arbeidstakerorganisasjonenes stilling i forhold til arbeidsgiversiden endrer maktforholdene i arbeidslivet i favør av eiersiden
- Økt bruk av anbud og konkurranseutsetting og arbeidsgiversidens økte vilje til å «shoppe» arbeidsgiverorganisasjoner som har dårligere tariffavtaler og tilbyr billigere pensjonsordninger gir en begynnende oppsplitting av avtalestrukturen i offentlig sektor som på sikt kan få alvorlige følger for den norske arbeidslivsmodellen
- Utsikter til kraftige omstillinger i oljerelatert virksomhet etter oljeprisfallet og økende arbeidsledighet
- Økt behov for etter- og videreutdanning og omskolering av arbeidskraften
- Økt behov for arbeidskraft med høy kompetanse og formelle kvalifikasjoner i offentlig sektor
- Enkelte arbeidsgivere finner stadig nye arenaer for sosial dumping i en tid det snarere er nødvendig å slå ring om den norske arbeidslivsmodellen.
- Regjeringen har styrket kampen mot arbeidslivskriminalitet. Samtidig må kampen mot sosial dumping forsterkes
- Utstrakt bruk av deltid og midlertidige ansettelser
- Et vedvarende likelønns-gap mellom kvinner og menn som skyldes det kjønnsdelt arbeidsmarkedet. Offentlige arbeidsgivere har et hovedansvar

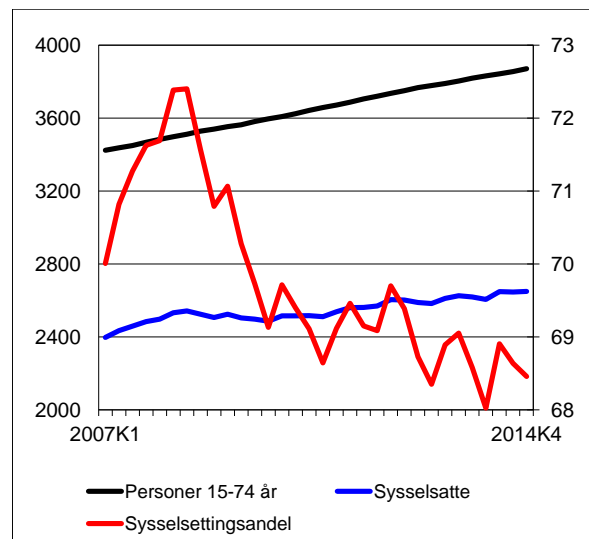
Solberg-regjeringen anslår i Nasjonalbudsjettet ledigheten i 2015 til 3,6 pst. SSB siste anslag innebærer at ledigheten øker til 3,9 pst i år og 4,0 pst i 2016. Ledigheten ligger allerede høyere enn i årene rett etter finanskrisen, og andelen i arbeid ligger fortsatt betydelig under toppårene før finanskrisen. I toppåret 2008 lå sysselsettingsandelen (sysselsatte som andel av befolkningen 15-74 år) på 72 pst. I 4. kvartal 2014 var den 68,5 pst. For å komme opp på samme sysselsettingsandel som før finanskrisa måtte 138 000 flere personer vært i arbeid i dag.

Figur 5: Arbeidsledighet og ordinære tiltak i prosent av arbeidsstyrke

Kilde: SSB og NAV

Figur 6: Personer (1000), sysselsatte (1000) og sysselsettingsandel (prosent, høyre akse)

Kilde: SSB AKU

Arbeidsmarkedstiltakene må styrkes

Arbeidsinnvandringen har gjort det vanskeligere å få ledigheten ned. De gruppene som tidligere slet mest med å finne arbeid trenger nå økt oppfølging fordi arbeidskraften er blitt mer konkurranseutsatt. Arbeidsinnvandringen har gjort at vi har mistet noe av den tidligere fleksibiliteten i det norske arbeidsmarkedet. Nå blir arbeidsinnvandrerne, gjerne med familie, framfor å reise hjem etter endt oppdrag eller når de blir ledige.

Unio vil styrke arbeidsmarkedstiltakene for ungdom og langtidsledige. I tillegg må sysselsettings- og utdanningspolitikken ta høyde for de kraftige omstillingene som kommer. Arbeidsmarkedstiltakene ble redusert med 4000 plasser i 2014 (25 pst) sammenliknet med nivået i 2013 til tross for den svake utviklingen i arbeidsmarkedet.

Unio mener at nivået på de ordinære tiltaksplassene må økes med minst 5000 i 2016. Tiltaksgarantien overfor ungdom 20-24 år må styrkes. Et høyere tiltaksnivå er også viktig for å redusere langtidsledigheten generelt. All erfaring viser at høy langtidsledighet bidrar til varig utstøting fra arbeidsstyrken, varig lavere inntektsnivå for den enkelte og lavere samlet produksjon i økonomien. Unio mener også at tiltakene overfor de yrkeshemmede må økes for bl.a. å følge opp de økte ambisjonene om å få særlig unge med psykiske lidelser inn i jobb.

Unio ser det som positivt at regjeringen vil spille mer på lag med ordinært arbeidsliv i arbeidsmarkedspolitikken og at ulike tilskuddsordninger økes og utvides. Unio mener også at NAV må ta et større ansvar for å gjennomføre arbeidsmarkedstiltak i egen regi. Dette er viktig for at etaten skal ha best mulig kunnskap og kompetanse om gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken.

Uønsket deltid

De sysselsatte som jobber uønsket deltid er 9000 færre enn på samme tid i fjor. Det var en klar nedgang i uønsket deltid gjennom 2014, likevel viser SSBs tall for 4. kvartal 2014 at de 57 000 personene som jobber deltid kan tenke seg å øke arbeidstilbudet tilsvarende 20 000 årsverk. Unio mener at arbeidsgivere og myndigheter må ta hovedansvaret for å legge til rette for at den ubrukte arbeidskraftreserven blir benyttet. Unio mener det særlig er viktig å øke presset på offentlige arbeidsgivere som i alt for stor grad tilbyr deltidsstillinger.

Sosial dumping

Sosial dumping bidrar til å bryte ned det beste ved den norske modellen. Avtaleverket svekkes, organisasjonsgraden svekkes både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden, grunnlaget for velferdsordningene undergraves gjennom utstrakt bruk av svart arbeid, tryggheten svekkes ved koblinger til organisert kriminalitet, ulovlig arbeidsinnvandring mv. Kampen mot sosial dumping må føres på bredt grunnlag. Allmenngjøringsordninga er et viktig virkemiddel.

Holden III-utvalget la vekt på at sosial dumping både rammer arbeidstakere som får lav lønn og dårlige arbeidsvilkår og seriøse arbeidsgivere som utsettes for konkurransevridende lavlønnskonkurranse. Dessuten legger de næringene hvor sosial dumping er mest utbredt beslag på realressurser som ellers kunne blitt brukt på en annen måte. Det er lite trolig at arbeidskraften i samme grad ville blitt brukt i de lavproduktive «verstingnæringene» hvis alle arbeidsgiverne hadde holdt seg til gjeldende lønns- og arbeidsvilkår.

Unio støtter regjeringens arbeid i kampen mot arbeidslivskriminalitet og koordineringen av de enkelte tilsynsmyndighetenes arbeid i den forbindelse. Unio ber derimot regjeringen satse sterkere på og aktivt støtte opp om partssamarbeidet og hovedsammenslutningenes rolle i den norske forhandlingsmodellen. Tarifflønn skal være regelen. Unio mener også at økt grunnbemanning og økt rekruttering til yrker det er mangel på vil kunne redusere bruken av innleie og uverdige lønns- og arbeidsforhold i bemanningsbransjen.

Offentlige anbud gir pensjonsdumping

Unio er meget kritisk til regjeringens og regjeringspartienes vekt på konkurranseutsetting. Det er ikke den offentlige tjeneste som i prinsippet ikke kan leveres av private virksomheter i følge regjeringspartnerne. Dette åpner for mer markedstenkning og «lønnsomhetstankegang», mer bruk av anbud, mer byråkrati for å kjøpe anbud og følge private driftere av offentlige tjenester. Dessuten fører dette til mer konkurranse på pris som i offentlig sektor ofte koker ned til konkurranse om å tilby de laveste lønningene og de dårligste pensjonsordningene.

Unio krever at regjeringen aksepterer at offentlig ansattes lønninger og pensjonsbetingelser skal følge betingelsene i hovedtariffavtalene i offentlig sektor og at disse betingelsene også må gjelde de som jobber for private tilbydere av sentrale offentlige velferdstjenester. Konkurranse skal foregå på kvalitet og organisatorisk effektivitet, ikke på de ansattes lønns- og pensjonsbetingelser.

Unio mener at konkurranseutsettingen bidrar til å bryte ned avtaleverket i offentlig sektor, den bidrar til å redusere organisasjonsgraden og den bidra til å svekke den norske forhandlingsmodellen og trepartssamarbeidet. Problemet med tariff-shopping på arbeidsgiversiden for bl.a. å komme inn under billigere tariffavtaler er påpekt av Holden III-utvalget.

Reduser påslaget i normrenta for boliglån hos arbeidsgiver

Unio krever at regjeringen reverserer de siste årenes økning i påslaget på normrenta. Økningen har bl.a. gitt en vesentlig forringelse av vilkårene for medlemmer av Statens Pensjonskasse. De siste to årene har påslaget på normrenta blitt økte med til sammen 1,15 prosentpoeng. Hvis en ansatt bruker den tariffestede låneordningen i Staten fullt ut (1,7 mill. kroner), vil renteøkningen siden 2013 årlig utgjøre 20 000 kroner.

Kommuneøkonomien for 2016

Utdannings- og helsetjenester er de desidert største utgiftene som finansieres av kommunesektorens «frie inntekter». Disse inntektene hadde en kraftig reell nedgang på 1,8 mrd. kroner i 2014 når vi justerer for økningen i antall eldre, økte pensjonsutgifter mv, se tabell 4. På samme måte antas det at budsjettavtalen med KrF og Venstre fra november gir en reell nedgang i de frie inntektene i 2015 på 0,2 mrd. kroner, avtalen økte de frie inntektene med om lag 0,4 mrd. kroner sammenliknet med regjeringens forslag. Etter Nasjonalbudsjettet ble lagt fram er derimot vekstanslagene for norsk økonomi justert betydelig ned. Det vil redusere kommunesektorens skatteinngang. KS anslår at den lavere veksten vil kunne gi 0,5-1,25 mrd. i skattesvikt. Unio krever at denne skattesvikten for kommunesektoren kompenseres i RNB og at pengene videreføres i 2016.

Befolkning og kommunepolitikere merker at tjenestetilbudet strammes til. De ansatte i førstelinjen må ofte ta støytten i form av kritikk og en tøffere arbeidsdag. Regjering og sentrale politikere må slutte å snakke om alle milliardene som tilføres sektoren. Realiteten er at befolkningen har vokst rekordartet de siste årene. Det er derfor viktig at overføringene til kommunene minst holder tritt med denne veksten og andre utgifter som «spiser av lasset» slik at det ikke blir mindre penger på de kjernetjenestene som alle politikere snakker om.

Unio krever at kommunesektorens frie inntekter for 2016 økes med 2 mrd. kroner ut over hva som trengs for å dekke den demografiske utgiftsveksten, økte pensjonskostnader og andre utgifter som ikke er knyttet til kjerneoppgavene. Økningen må komme på toppen av en kompensasjon for sviktende skatteinngang i år og bli del av en opptrappingsplan over flere år. Dette er nødvendig for å hindre innstramminger i tjenestetilbudet slik mange kommuner nå varsler.

Mer øremerking og normsetting for å sikre måloppnåelse

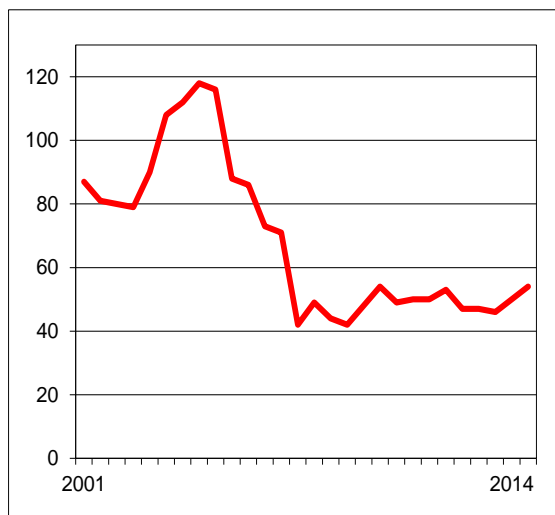
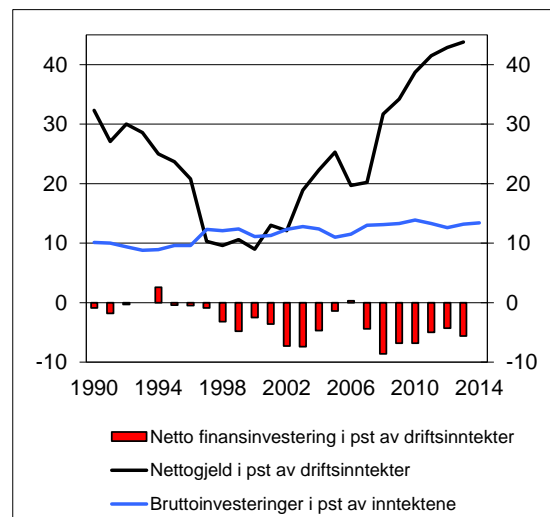
Unio ser gjerne at mer av de frie inntektene til kommunene øremerkes. Hvis det er den eneste måten å sikre økte midler til kjerneoppgaver som helse, omsorg og utdanning, bør det prøves ut. Politiske signaler fra partier som tidligere har vært skeptiske til mer bruk av øremerking er interessante. Videre bør det brukes lovfestede normer og kvalifikasjonskrav på flere områder både for å sikre likere kvalitet i tilbudet og for å sikre ressurstilgangen, f.eks. når det gjelder lærertetthet. Med mer øremerking og normsetting vil vi forhåpentlig få en redeligere diskusjon om behov og størrelse på inntektene i kommunesektoren.

Tabell 4: Kommunesektorens økonomiske handlingsrom 2014 og 2015*

	2014	2015
Økning i frie inntekter	5,2 mrd	4,4 mrd
Demografikostnader, ny beregningsmetode	-2,8 mrd	-2,1 mrd
Demografikostnader, utelatt fra gammel beregningsmetode	-0,3 mrd	-0,4 mrd
Økte pensjonskostnader	-1,8 mrd	-0,5 mrd
Fornyng og opprustning av fylkesveier	-0,5 mrd	-0,2 mrd
Helsestasjons-, skolehelse- og jordmortjeneste	-0,2 mrd	-0,2 mrd
Ressurskrevende brukere	-0,5 mrd	-0,5 mrd
Ytterligere skattereduksjon i forhold til anslaget i RNB 2014	-0,9 mrd	
Ordning med brukerstyrt personlig assistent		-0,1 mrd
Rus og psykiatri		-0,2 mrd
Mer fleksibelt barnehageopptak		-0,1 mrd
Kompensasjon for nytt inntektssystem		-0,1 mrd
Økt inngangsvilkår sykelønnsordningen (tatt ut nov-avtalen)		(-0,1 mrd)
Aktivitetsplikt sosialhjelpsmottakere		-0,5 mrd
Øvrige endringer som følge av budsjettavtalen nov 2014		0,3 mrd
Skattesvikt i forhold til anslag i Nasjonalbudsjettet**		0,5-1,25 mrd
«Netto» økonomisk handlingsrom fri inntekter	-1,8 mrd	-0,7 - -1,45 mrd

*Sett i forhold til anslag på inntekter i hhv RNB 2014 og RNB 2015

** Anslag av sjeføkonom Per R. Johansen i KS, DN 29. jan 2015

Figur 7: Antall kommuner i ROBEK**Figur 8: Kommunesektorens investeringer og gjeld**

Kraftig økning i kommunesektorens gjeld

En konsekvens av trang økonomi i kommunesektoren er at kommunene lånefinansierer store deler av sine investeringer. Nettogjeld i prosent av driftsinntekter har økt til 43 prosent i 2013,

mens netto renteeksponert gjeld har økt til 29 prosent av inntektene. Det høye gjeldsnivået gjør kommunesektoren svært sårbar for renteøkninger, en ekstraavgift som også må belastes økningen i de frie inntektene.

Unio er redd stram kommuneøkonomi og økt gjeld vil redusere kommunenes mulighet til å vedlikeholde realkapitalen og investere for en økende befolkning. Det er begrensede muligheter for at kvalitetsforbedringer i det kommunale tjenestetilbudet utelukkende kan tas ut gjennom økt effektivitet.

Pensjonskostnadene vil gå ned

Kommunesektorens pensjonskostnader har økt betydelig ut over den generelle lønnsveksten i flere år. Dette skyldes dels den høye reallønnsveksten de siste 10-15 årene og del de lave realrentene.

Den høye reallønnsveksten kan føres tilbake til de kraftige bytteforholdsgevinstene vi har hatt i mange år, det har vært høy etterspørsel etter norske råvarer som har økt i pris og vi har importert billig fra Kina. I tråd med frontfagsmodellen har arbeidstakerne rettmessig fått sin del av denne gevinsten. De lave rentene skyldes fram til finanskrisetåret 2008 først og fremst lav importert prisstigning og lave renter i Europa. Etter finanskrisa ble lavrenteregimet «videreført» fordi krisa i eurolandene og ellers i verden tilsa meget lave renter. Lave renter har samtidig vært synonymt med lav avkastning på kommunesektorens pensjonsmidler.

Kombinasjonen av høy reallønnsvekst og lave realrenter har vært spesiell. Begge deler har bidratt til at pensjonskostnadene for kommunesektoren har økt «ut over normalt». Etter oljeprisfallet (og allerede fra tariffoppgjøret i 2014) kan vi vente mer normal lønnsvekst. På sikt vil også rentene gå opp. Et mer normalt forhold mellom lønnsvekst og rentenivå vil gi lavere vekst i pensjonskostnadene. KS¹ har beregnet at et mer normalt forhold mellom lønnsvekst og rente vil kunne gi opp til 20 pst lavere samlet pensjonspremie.

Andre forhold som vil påvirke pensjonskostnadene i 2015 og framover er:

- Underreguleringen av løpende pensjoner gir en samlet innsparing på 7,5 pst
- Levealdersjusteringen vil etter hvert stoppe kostnadsveksten knyttet til langt liv
- Folketrygden dekker mer av uførepensjonen, KLP antar en reduksjon i årspremien på 7½-11¼ pst i sine ulike ordninger
- En engangsøkning i premien i 2015 på om lag ti pst fordi regjeringen valgte å sette ned beregningsrenta i livsforsikring med et halvt prosentpoeng til 2 pst

Rentens betydning for kommunesektorens gjeld og pensjonsforpliktelser

Bruttogjeld fratrukket gjeld hvor staten dekker avdrag og renter og fratrukket bankinnskudd mv. utgjør kommunesektorens netto rentebærende gjeld. Denne anslås i 2014 til 126 mrd. kroner eller 28 pst av inntektene. Ett prosentpoeng endring i renta utgjør da nær 1,3 mrd. kroner i endrede utgifter.

Kommunesektorens fonderte pensjonsmidler anslås til om lag 450 mrd. kroner i 2014. Økt rente på pensjonsfondenes rente- og obligasjonsplasseringer gir reduserte pensjonskostnader.

¹ Beregninger utført av sjeføkonom Per Rickard Johannesen, KS

Barnehager

Unio vil peke på den sentrale betydningen som finansieringen av barnehagesektoren har for et kvalitativt godt tilbud og en likeverdig start på barns utdanning. Innlemmingen av barnehagene i den statlige rammefinansieringen i 2011 har ført til vesentlig økte forskjeller mellom kommunene i ressursbruk til barnehagene.

De dokumenterte utgiftene varierer fra under 100 000 kroner per barn til over 260 000 kroner per barn i barnehage i ulike kommuner. Denne betydelige variasjonen i ressursbruk per barn er større enn det som naturlig lar seg forklare i sammensetningen av barna i barnehagene. Denne variasjonen utfordrer det grunnleggende prinsippet om at barn skal få et likeverdig barnehagetilbud uavhengig av bosted. Unio er derfor opptatt av at regjeringen gjennom forslag til ny finansieringsforskrift som er varslet våren 2015, tar et større nasjonalt ansvar for å nå kravet om likeverdighet i barnehagetilbudet.

Flere barnehagelærere og likeverdige lønns- og arbeidsforhold

En nasjonal bemanningsnorm er en nødvendig forutsetning for kvaliteten i alle barnehagene. Det viktigste enkelttiltaket for å øke kvaliteten i barnehagesektoren er derfor å rekruttere flere barnehagelærere til barnehagene. Regjeringen har i sin politiske plattform uttrykt at den vil innføre en bemanningsnorm innen 2020. Unio vil understreke betydningen av at dette tiltaket må være en integrert del av en helhetlig og tiltaksrettet kompetansestrategi. Et vedtak om en slik norm må ikke trekke ut i tid.

Unio er bekymret for at finansieringsordningen for de ikke-kommunale barnehagene gir uheldige kvalitets- og innsparingsinsentiver. At driftstilskuddet til de ikke-kommunale barnehagene er basert på kostnadene til de kommunale barnehagene, gir barnehageeier et betydelig insentiv til å kutte i barnehagebudsjettene bl.a. gjennom konkurranseutsetting av de kommunalt drevne barnehagene med de høyeste driftskostnadene.

Unio mener at endringer i forskrift om likeverdig økonomisk behandling av tilskudd til ikke-kommunale barnehager må sikre at det stilles kvalitetskrav til bruken av disse tilskuddene også når det gjelder reell likebehandling og likeverdige lønns- og arbeidsvilkår for alle ansatte i hele sektoren.

Grunnskole og videregående utdanning

Regjeringen har slått fast at læreren er skolens viktigste ressurs og lanserte høsten 2014 Lærerløftet som inneholder tiltak for å satse på lærerne og på lærerkompetanse. Lærerløftet inneholder viktige tiltak, men Unio vil både understreke behovet for supplerende tiltak for å rekruttere og beholde lærere fremover, samtidig som kommunene må følges tett opp for å bidra til at tiltak gjennomføres i tråd med intensjonene.

Fortsatt forsøk med økt lærertetthet

Bedre og tettere oppfølging av den enkelte elev, både faglig og sosialt, krever god lærerdekning, og at disse er godt kvalifiserte. De siste årene har utviklingen dessverre gått feil vei. Både grunnskolen og videregående skole sliter med et høyt antall ukvalifiserte lærere.

Unio støtter forsøket med økt lærertetthet på ungdomstrinnet og er fornøyd med at ordningen blir videreført av regjeringen. Det er samtidig grunn til å presisere at behovet for flere lærere er like stort på mange barneskoler og videregående skoler. Dessuten er det viktig at lærerne får konsentrere seg om kjerneoppgavene.

I forbindelse med budsjettforliket for 2015, ble det lagt inn 200 mill. kroner til økt lærertetthet på 1.-4. trinn i grunnskolen. Formålet med bevilgningen er å bidra til et bedre læringsmiljø og mer læring for elevene og et bedre arbeidsmiljø for lærerne. Unio vil understreke behovet for å se denne satsningen i sammenheng med både forsøket med økt lærertetthet på ungdomstrinnet og bestemmelsen i opplæringsloven § 1-3 om tilpasset opplæring og tidlig innsats, herunder særlig høy lærertetthet på 1.-4. trinn.

Voksnes læring

Voksnes mulighet til å gjennomføre både grunnskole og videregående opplæring er svært viktig, både av hensyn til den enkelte voksnes utvikling, men også av hensyn til norsk arbeidsliv og til integreringen av innvandrere.

Regjeringen må bedre informasjonen og rådgivingen til voksne om deres rettigheter til grunnskole og videregående opplæring. Videre må overgangene mellom undervisning i norsk og samfunnskunnskap for innvandrere og undervisning etter opplæringsloven styrkes. Det er også viktig at lærere i voksenopplæringen omfattes av en forpliktende etter- og videreutdanningsstrategi med vekt på de spesifikke faglige og pedagogiske utfordringer som finnes på feltet.

Helse- og omsorgstjenester

Kommunehelsetjenesten

Dagens pasienter i kommunehelsetjenesten har mer komplekse og krevende behov enn tidligere, og behovet for intensiv og avansert behandling, opptrening og tverrfaglig rehabilitering øker. Denne forskyvingen får betydning for kompetansebehov, kapasitet, roller og ansvar for helsepersonell i kommunehelsetjenesten. Oppgaver som tidligere ble utført i spesialisthelsetjenesten, overføres til kommunene uten at kompetansen til å utføre disse oppgavene nødvendigvis finnes der. Det er viktig å sikre store nok fagmiljøer med tilstrekkelig bredde og spesialisert kompetanse. Unio mener mangelen på personell og på spesialutdannet personell er en av de største kvalitetsutfordringene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Dette påpekes også i OECDs rapport om den norske helsetjenesten (2014). Der spesialisert kompetanse er nødvendig, mener Unio offentlig spesialistgodkjenning er et riktig virkemiddel jf HelseOmsorg 21.

Selv om samhandlingsreformens intensjoner er at alle skal ha lik tilgang til helsetjenester, uavhengig av bosted, vil den enkelte kommunes styringsrett innebære at tjenestene både er organisert ulikt og har ulikt volum pr. innbygger. Enkelte kommuner har større fokus på etableringen av tilbud enn på kvaliteten på tilbudene. Unio mener derfor at det må stilles kompetansekrav til helsetjenester i kommunene for å hindre at tjenester blir av ulik kvalitet. Kompetansekrav må reguleres gjennom forskrift hjemlet i Lov om kommunale helse- og

omsorgstjenester. Det er iverksatt en rekke tiltak som sikrer pasientene gode kvalitative tjenester. Det mangler likevel systematisk oversikt over omfanget av dette.

Unio mener behandlingsskapiteten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten må økes. Kommunene må sikres et økonomisk handlingsrom som muliggjør en ønsket styrking og oppbygging av nye tilbud i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, som sikrer befolkningen nødvendige tjenester innen tverrfaglig rehabilitering, behandling og helsefremmende arbeid. I tillegg må kommunene sikre rom til å drive effektivt tverrsektorielt folkehelsearbeid.

Behandling/rehabilitering

Det har i lang tid vært politisk enighet om behovet for å styrke rehabiliteringsfeltet. Uten klare føringer har ikke Unio tro på at det vil bli kommunenes nye satsingsområde. Regjeringen må sørge for at det opprettholdes tilstrekkelig spesialisert kompetanse på rehabilitering i spesialisthelsetjenesten for å sikre nødvendig veiledning til kommunehelsetjenesten. Det må gjennomføres tiltak for å hindre nedbygging i spesialisthelsetjenesten før andre tilbud er på plass i kommunehelsetjenesten. Når mer behandling og rehabilitering overføres fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten må kompetanse-, kapasitets- og kvalitetskriterier samt finansieringsordninger og faglige retningslinjer bygge opp under dette.

Unio krever at det bevilges 500 mill. kroner til en opptrappingsplan for rehabilitering. Midlene må øremerkes konkrete mål for å øke kapasitet, heve kompetanse og kvalitet på rehabiliteringsfeltet i kommunene.

Jordmortilbudet i kommunene

Regjeringsplattformen lover en utbygging av jordmortilbudet i kommunehelsetjenesten. Unio er opptatt av at nye jordmorsårsverk knyttes til helsestasjonene, slik at det inngår i et helhetlig forebyggingsarbeid og lavterskeltilbud for barn og deres familier. For å lykkes med å styrke jordmortilbudet i kommunene kreves det finansielle virkemidler som gjør dette mulig.

Tidlig intervensjon og forebyggende helsetjenester

Det er nødvendig med en forskyvning fra behandling og reparasjon til forebygging og helsefremming. Det foreligger gode virkemidler gjennom lovverk og økonomiske støtte. Det er viktig at tilskuddsordningene utvikles og videreføres i 2016 for å sikre etablering av tiltak som ivaretar frisklivstiltak som for eksempel frisklivssentraler, lærings- og mestringssentre og hverdagsrehabilitering. Hverdagsmestring for de med psykiske utfordringer bør prøves ut.

Helsestasjon og skolehelsetjeneste

Det er positivt at regjeringen følger opp signalene fra 2014 om at kommunene bør bruke 180 mill. kroner mer av de frie inntektene til å styrke tjenesten. I budsjettet for 2015 gir regjeringen signaler om at ytterligere 200 mill. kroner bør brukes til å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Regjeringen legger til grunn at dette vil kunne innebære 300-350 nye årsverk i tjenesten. Midlene er imidlertid ikke øremerket, men legges inn i kommunenes frie inntekter. Unio mener det er behov for en forpliktende opptrappingsplan for å sikre tilstrekkelige kapasitet og kvalitet i tjenestene og at denne satsningen bør øremerkes. Unio mener at det må fastsettes en kvalitetsbasert minimumsnorm for helsestasjons- og

skolehelsetjenesten for å sikre en tilgjengelig tjeneste over hele landet, i tråd med fagdirektoratets anbefalinger.

Omsorgstjenesten

Unio mener bemanningen i hjemmetjenesten og sykehjem må styrkes og representere en faglig bredde. Undersøkelser utført for KS har vist at det lønner seg for kommunene å ansette ergoterapeuter, fysioterapeuter og sykepleiere i omsorgssektoren. En aktiv eldreomsorg krever annen kompetanse enn den det har vært satset på gjennom Kompetanseløftet. Det er derfor bekymringsfullt at det er en dårlig dekning av fysioterapeuter og ergoterapeuter i omsorgstjenesten når det er et stort behov for å tenke nytt i sektoren. Etter innføringen av samhandlingsreformen har det vært en sterk økning av avansert medisinsk oppfølging, behandling og rehabilitering i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Dette har ikke vært fulgt opp med kompetanseplaner eller tilstrekkelig tjenesteforskning. Unio mener i tråd med anbefalinger i HelseOmsorg 21, at det er behov for strategiske virkemidler som sikrer kunnskap om tjenestene og tilstrekkelig spesialkompetanse, herunder forskningskompetanse. Unio mener videre at etableringen og utviklingen av et kommunalt NPR må ta opp i seg bredden av den verdiskapningen som skjer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Spesialisthelsetjenesten

Unio mener at de økonomiske rammene som er lagt for spesialisthelsetjenesten i 2015, ikke legger til rette for investeringer i kompetanse, utstyr og bygg i en utstrekning som er nødvendig for å oppnå en effektiv og forsvarlig drift, reduserte ventetider og økt kvalitet i pasientbehandlingen. Det er blant annet et betydelig behov for å utdanne flere spesialsykepleiere innenfor operasjon, anestesi, intensiv og barnesykepleie. Unio krever derfor at de økonomiske rammene for spesialisthelsetjenesten økes i tråd med regjeringens løfte om en styrking på 12 mrd. kroner over fire år, og at midlene kanaliseres til de offentlige tilbudene.

Spesialisthelsetjenesten preges av økt spesialisering og kortere liggetider. En nasjonal helse- og sykehusplan må ta kompetansebehovene på alvor og inkludere en beskrivelse av behovet for spesialister i helsefagene utover medisin, og foreslå tiltak. Unio er bekymret for at det med dagens utdanningstakt ikke utdannes nok spesialsykepleiere til å fylle behovene.

ISF-ordningen bidrar i dag ikke til en hensiktsmessig oppgavedeling mellom profesjoner. Unio mener det bør innføres ISF-refusjon for fysio- og ergoterapeuter i spesialisthelsetjenesten fra 2016. ISF-refusjon må på sikt være basert på oppgaven som gjøres, uavhengig av profesjon som utfører oppgaven. Finansieringsordninger for ambulante tjenester må styrkes for at spesialisthelsetjenesten skal yte nødvendig veiledning til kommunehelsetjenesten.

Det må sikres god finansiering av mobil bildediagnostikk. I dag finansieres dette ofte kun av prosjektmidler i prosjektperioden.

Det må prioriteres å fjerne flaskehalser innen bildediagnostikk. Dette er av stor betydning for oppnåelse av effektiv og god behandling av pasienter i og utenfor pakkeforløp. I følge helseministeren har de regionale helseforetakene fått i oppdrag å identifisere flaskehalser ved kreftdiagnostikk og behandling. Unio er fornøyd med at et slikt arbeid iverksettes, og har forventninger til at det i det i 2016 iverksettes konkrete tiltak for å få bukt med definerte flaskehalser. Et godt egnet tiltak er oppgavedeling mellom profesjoner.

Det må satses på å videreutvikle planene med etablering av diagnosesentra, og innenfor bildediagnostikken spesielt må en få plass finansieringsmodeller idet mobile røntgentjenester leveres til den kommunale helsetjenesten.

I tilknytning til utarbeidelse av en egen tiltaksplan til kreftstrategien, trengs det nyinvesteringer i utstyr og til drift. Det må satses på kompetanseutvikling, i den sammenheng også en vurdering av behovet for stråleterapeuter. Stråleterapeutkompetansen må også vurderes i tilknytning til utbyggingen av de planlagte partikkelterapisentrene.

IKT i helsesektoren

Det er klare forventninger til IKT-satsingen i helsesektoren. Satsingen må gi mer effektivisering av dokumentasjonsprosesser, bedre kommunikasjon mellom helsepersonell samt forenkle informasjonssøking. Unio mener det blir viktig at nasjonale føringer på arbeidet sikrer at de gode løsningene blir tatt i bruk lokalt. Det er behov for en større grad av statlig koordinering og finansiering av teknologiske løsninger.

Høyere utdanning og forskning

Forskning

Norge ligger bak de andre nordiske landene hva gjelder forskningsinnsats, både per innbygger og som andel av BNP. Regjeringen har som mål at forskningsinnsatsen skal utgjøre 3 pst av BNP innen 2030. Statsbudsjettet må tallfeste de økte investeringer i forskning og høyere utdanning i en årlig opptrappingsplan for å nå målet.

Grunnbevilgningene til forskningsinstituttene bør heves til minst 20 pst for å sikre instituttene like vilkår som andre europeiske institutter innen EUs konkurransearena og for å sikre forskerne tid til faglig utvikling. Vi foreslår videre at det avsettes 25 mill. kroner til å støtte forskningsprosjekter med god evaluering, men uten tilslag fra ERC og andre deler av EUs Horisont 2020.

Det er behov for å øke ressursene som går til langsiktig grunnleggende forskning. Dette gjøres best ved å øke grunnbevilgningene til forskningsinstitusjonene og ved å styrke FRIPRO i Forskningsrådet. Dessuten bør det opprettes egne programmer for instituttsektoren og museum til å nyttiggjøre de store mengdene data og kulturminner som i dag ikke blir gjenstand for forskning. Unio foreslår at det bevilges 150 mill. kroner til dette. Videre foreslår vi at 50 mill. kroner settes av til opprettelse av et program hvor museene kan søke om støtte til forskningsprosjekter.

Høyere utdanning

Regjeringen la i januar 2014 fram sju punkter som skulle være førende for dens arbeid innen forskning og høyere utdanning de neste fire årene. Unio etterlyser i denne sammenheng hvordan regjeringen har tenkt å følge opp punktet «*Regjeringen skal se på hvordan vitenskapelig ansatte i varetas. Det inkluderer rekruttering, stillingsstruktur og karriereutvikling*». Arbeidsvilkårene for mange vitenskapelig tilsatte preges av lite tid til forskning innenfor normal arbeidstid, for lite midler til drift og utstyr, økende avhengighet av

eksterne midler, svakere lønnsutvikling enn sammenlignbare grupper og lange karrierer i midlertidige tilsetninger. Et årlig effektiviseringskutt på 0,6 pst, som i 2018 vil ha summert seg opp til 785 mill. kr. for UH-sektoren i forhold til dagens budsjett, bidrar ikke til å bedre situasjonen. Statsbudsjettet må inneholde tiltak for å bedre dette.

Ekspertutvalget som har vurdert finansieringsordningen for UH-sektoren har avlevert sin rapport. Unio har ikke behandlet rapporten og forslagene ennå, men vil understreke at for å styrke utdanningskvaliteten bør insentivet for å ta opp studenter uten fullfinansiering (RBU) reduseres. Unio foreslår i tråd med dette å redusere den resultatbaserte delen av utdanningskomponenten fra 40 pst til 20 pst, slik at 80 pst av midlene utbetales når studentene tas opp, og 20 pst etter to år. Det er også viktig at RBO for forskningsresultater styrkes med nye 100 mill. kroner.

Utvikling av femårig lærerutdanning vil kreve utbygging av forskningsmiljøene. Vi foreslår at det avsettes 75 mill. kroner til tiltak for gjennomføring av lærerløftet innen høyere utdanning.

I lys av den pågående struktur- og SAKS-prosessen må flere midler stilles til rådighet for omstillingsprosessene ved institusjonene for å hindre at ressurser tas fra faglig virksomhet. Unio foreslår at det avsettes 100 mill. kroner i omstillingsmidler til universitets- og høyskolesektoren.

Riksrevisjonen har vist at 40 pst av bygningsmassen ved selveiende institusjoner i Universitets- og Høgskolesektoren er i dårlig stand. Vi forventer at regjeringen i statsbudsjett for 2016 har en mer konkret og planmessig tilnærming til hvordan de dokumenterte behovene skal dekkes innenfor rammene av de årlige statsbudsjettene og langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

Studiefinansiering og studentboliger

En god studiefinansiering er en viktig forutsetning for å sikre bedre sosial mobilitet, god studieprogresjon og minst mulig frafall i høyere utdanning. Norge er tjent med at studenter fullfører på normert tid og kommer ut i jobb for å bidra med sin kompetanse i samfunnet. Unio mener studiestøtten må forlenges til 11 måneder, og gjennom en opptrapping over noen år må den nå et nivå på 1,5 G.

Behovet for studentboliger er økende. Unio krever at det bygges 3000 nye studentboliger i 2016.

Politiet

Regjeringen har gjennom «Nærpolitireformen» satt i gang et krevende og viktig arbeid for å videreutvikle politiet i tråd med samfunnets forventninger og krav. Dette er det største endrings- og omstillingsarbeidet i politiet siden «Politireform 2000». Det vil ta flere år for å etablere nye politidistrikter med tilhørende organisatoriske endringer, samt få på plass ny infrastruktur for IT, IKT-verktøy og nye måter å arbeide på.

Unio mener at den overordnede målsettingen med reformen må være at politiet skal kunne løse samfunnsoppdraget mer hensiktsmessig og effektivt. Unio ønsker å samarbeide med regjeringen for å nå dette målet.

Lokal forankring og god beredskap

Unio vil at politiet skal være lokalt forankret og ha god hverdagsberedskap. En må ta hensyn til bredden i politiets oppgaver. Dette innebærer at politiet må være tilgjengelig, kommunisere godt med sine omgivelser og ha god kunnskap om lokale utfordringer. Unio mener dette er sentrale forutsetninger for god beredskap, og er avgjørende for å kunne forebygge og håndtere hendelser som skjer i de ulike lokalsamfunn. Publikum skal oppleve at de har et politi med god kapasitet til å drive forebyggende arbeid. De skal oppleve at terskelen for å ta kontakt med politiet er lav. De skal treffe politiet når de har behov for hjelp. Det skal være nærhet og kvalitet i tjenestene, og folk skal oppleve at politiet responderer raskt når noe inntreffer.

Unio vil at politiet skal være en attraktiv arbeidsplass som klarer å rekruttere og beholde godt kvalifisert arbeidskraft. Gode lønns- og arbeidsvilkår er en forutsetning for at politiet skal lykkes med samfunnsoppdraget.

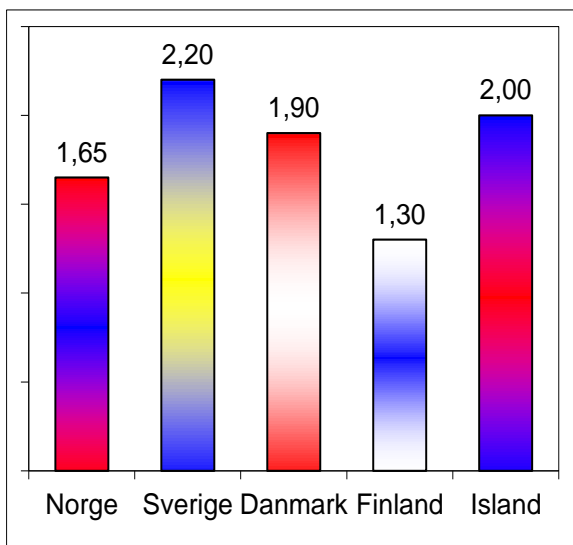
Krav til 2016-budsjettet

Unio ber regjeringen i 2016-budsjettet holde fortsatt fokus på styrket grunnbemanning. Forholdene må legges til rette for god utdanning og ansettelse av nyutdannede for å oppnå målet om to tjenestemenn per tusen innbygger i 2020.

Det må settes opp et eget investeringsbudsjett for å sikre videreutvikling og innkjøp av nødvendig IKT-verktøy og -infrastruktur. Regjeringen må også sørge for at politiet har tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til innkjøp av kjøretøy og utstyr.

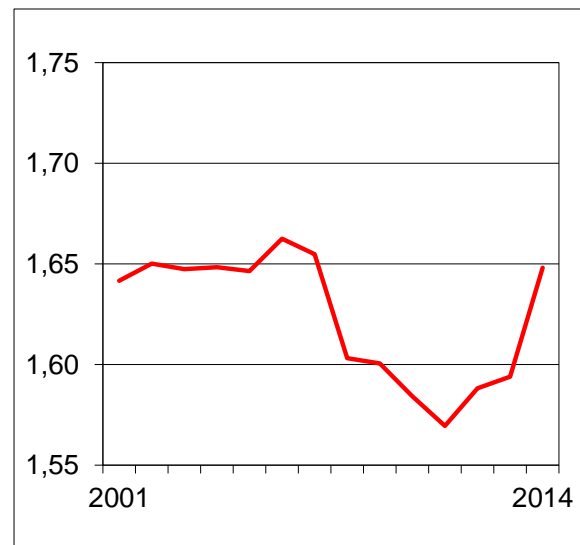
Driftsmidlene må styrkes. Det vil gi økt økonomisk handlingsrom til å ansette rett kompetanse etter behov. Politiet vil da ha større kapasitet til å ta tak i lokale utfordringer i tråd med prioriteringer. Dette vil igjen kunne medføre at straffesaker i mindre grad blir henlagt eller ikke etterforsket på grunn av manglende kapasitet.

Figur 9: Polititjenestemenn per 1000 innbyggere i Norden, januar 2014

Kilde: Politiforbundene i de nordiske land

Figur 10: Polititjenestemenn per 1000 innbyggere i Norge 2001-2014

Kilde: POD

Politi­høgskolen må sikres kapasitet og fasiliteter til å kunne ivareta behovene i grunn- og videreutdanningen, samt lederutdanningen. Høgskolens lokaliteter må dessuten ivareta personalets behov for et forsvarlig arbeidsmiljø.

Bygging av Nasjonalt beredskapssenter må komme i gang for å sikre at politiet har optimale operative treningsfasiliteter.

Unio mener at omstilling og endring i politiet må følges opp med tilstrekkelig økonomisk handlingsrom slik at strukturelle endringer og endringer som berører den enkelte ansatte ivaretas på en god måte. Ledere må ha reelle verktøy til å lede og gjennomføre disse prosessene med aktiv deltakelse fra de ansatte og deres tillitsvalgte.

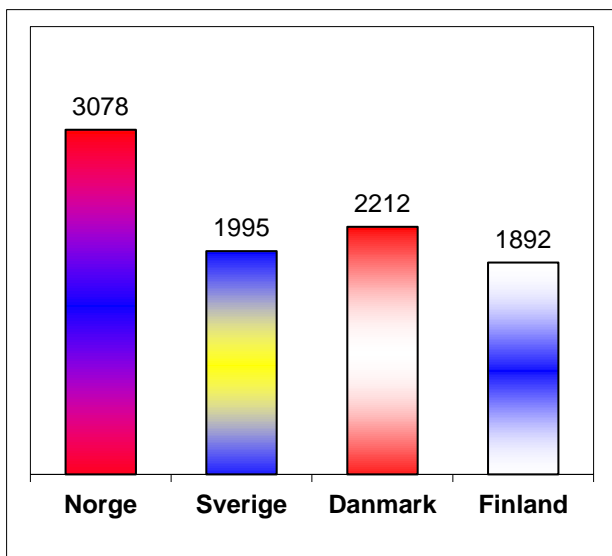
Den norske kirke

Diakon- og prestetjenesten må styrkes slik at kirken kan løse sitt landsdekkende oppdrag. Grunnbevilgningen til Den norske Kirke er så lav at nedskjæringer i antall stillinger vil fortsette. Norge har den dårligste prestedekningen i hele Norden og langt færre diakoner og kateketer enn f.eks. Sverige og Finland.

Unio krever at det skapes trygghet rundt overføringen fra stat til kirke. Kirken må settes i stand til å håndtere virksomhetsoverdragelsen på en god måte for alle parter.

Regjeringen vil oppheve boplikten for prester. Unio avviser endringer som svekker de økonomiske rammevilkåra for prestene. Dette skal forhandles. Vi etterlyser en offensiv arbeidsgiver som vil bruke endringsprosessene til å skape en bedre og mer motiverende prestetjeneste for framtida.

Figur 11: Antall kirkemedlemmer per prest i de nordiske land, 2013*

*2012 for Finland

Vennlig hilsen
Unio

Anders Folkestad
Leder

Erik Orskaug
Sjeføkonom

Kopi:

Statsministeren
Statsrådene
Parlamentariske ledere for regjeringspartiene
Regjeringspartienes grupper på Stortinget

Unio har over 320.000 medlemmer : lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer og maskinister

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes
Forening